

Asia Teostaso, luettelosuoja

Hakija A

Annettu 11.2.1994

Tiivistelmä Yrityksen tuotteista tekijänoikeussuojaa saivat ainoastaan etiketti ja piirustukset. Ruokareseptit ja tilauslomakkeet eivät saaneet suojaa tekijänoikeuslain mukaan. Toisen yrityksen etiketti ei ollut ensin mainitun etiketin muunnelmä, joten etiketin valmistamiseen ei tarvittu lupaa. Sen sijaan lupa olisi tarvittu yrityksen tekijänoikeudellisesti suojattujen piirustusten kopioimiseen.

SELOSTUS ASIASTA

A Oy on 30.6.1993 päivätyllä kirjeellä pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa A Oy:n markkinointimateriaalin tekijänoikeudellisesta suojasta sekä siitä, onko B Oy syyllistynyt tekijänoikeuden tai muun tekijänoikeuslailla suojatun oikeuden loukkaukseen kopioimalla A Oy:n materiaalia.

A Oy:n markkinointimateriaali käsittää ruokareseptejä, esitteitä, etikettejä ja tilauslomakkeita. Lausuntopyynnössä katsotaan, että A Oy:n asiakas- ja markkinointimateriaali kokonaisuudessaan sekä kaikki sen erilliset osat ovat tekijänoikeuslaissa tarkoitettuja kirjallisia teoksia. A Oy toimii uudella alalla, minkä vuoksi myös materiaali on luotu itsenäisellä ja omaperäisellä tavalla. A Oy on kehittänyt yrityksen omaperäisen tukku liikkeen toimintatavan, jonka suoraa ilmentymää nyt kyseessä oleva materiaali edustaa.

Lausuntopyynnössä katsotaan, että mikäli nyt kyseessä olevaa aineistoa ei joltakin tai miltään osin voitaisi katsoa teokseksi, niin aineiston tulisi saada suojaa tekijänoikeuslain 49 §:n mukaan ottaen huomioon aineiston valmistamiseen käytetty aika, vaiva, ammattitaito ja pääoma sekä henkinen ponnistus.

Mahdollisen tekijänoikeusloukkauksen osalta lausuntopyynnössä todetaan, että oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että arvosteltaessa tekijänoikeuden loukkausta huomiota on kiinnitettävä samankaltaisuusarviointiin. Ratkaisevana kriteerinä on pidetty ns. samuuselämyksen syntymistä eli

sitä, mieltäkö asian ulkopuolinen tarkastelija kyseessä olevat vertailtavat teokset samoiksi.

Lausuntopyynnössä käydään yksityiskohtaisesti läpi ne teokset, joiden osalta samuuselämykset ja tekijänoikeuden loukkaukset ovat A Oy:n mielestä helposti todennettavissa. Lisäksi lausuntopyynnössä katsotaan, että samuuselämys on erityisen voimakas verrattaessa A Oy:n markkinointimateriaalia kokonaisuutena B Oy:n myöhemmin syntyneeseen vastaavaan kokonaisuuteen.

Arvioitaessa mahdollisia tekijänoikeuden loukkauksia A Oy pyytää kiinnittämään huomiota siihen, että yritykset toimivat samalla toimialalla, jolloin samuuselämys syntyy varsin helposti ja on omiaan johtamaan yritysten sekoittumiseen keskenään. Lisäksi nykyisen B Oy:n omistaja on ollut aikaisemmin A Oy:n jälleenmyyjä.

B Oy:n vastine

B Oy toteaa vastineessaan, ettei sen käsityksen mukaan A Oy:n aineisto ole yleisölle julkaistua tai julkistettua ja ettei se ole tekijänoikeudellisesti suojattua. B Oy katsoo, etteivät A Oy:n tuotteet yltäisi teostasoon, vaikka ne olisivatkin julkaistuja tai julkistettuja.

B Oy katsoo, että A Oy:llä voi olla muilta saamiinsa resepteihin korkeintaan immateriaalioikeuden teollisoikeudellinen puoli. Lisäksi B Oy:n ja A Oy:n resepteissä on selkeitä eroja ja B Oy:n toiminimen ympäröivä piirustus on aivan erilainen kuin A Oy:n käyttämä. Edelleen B Oy katsoo, että korianteri-mausteen käyttöselvitys on mistä tahansa alan tietosanakirjasta saatavan mukainen ja kasvin kuva luonnonmukainen. B Oy:n mukaan yritysten käyttämät maustetaulukot poikkeavat selvästi toisistaan ja ovat minkä tahansa mausteita maahantuovan yleislistauksen ja tiedotuksen mukaisia.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt asian ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Yleistä

Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Pykälässä mainitaan

suojattavina teostyyppinä muun muassa kaunokirjalliset ja selittävät kirjalliset esitykset sekä kuvataiteen tuotteet.

Tekijänoikeussuojan edellytyksenä on, että tuote yltää teostasoon. Teostasovaatimus edellyttää, että teoksen tulee olla sellainen, ettei kukaan muu kuin tekijä itsenäisesti työhön ryhtyessään päätyisi samanlaiseen lopputulokseen. Tekijänoikeussuojan edellytyksenä ei ole muita vaatimuksia eikä suojan saanti edellytä esimerkiksi rekisteröintiä. Tekijänoikeus syntyy teoksen luojalle eli aina luonnolliselle henkilölle.

Tekijänoikeus ei suojaa esimerkiksi ideoita, aiheita, periaatteita, teemoja, tietoja tai juonta sellaisenaan, vaan sitä ilmenemismuotoa, johon ne on saatettu.

Tekijänoikeus tuottaa lain 2 §:n mukaan tietyin rajoituksin yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana. Tekijä voi luovuttaa nämä taloudelliset oikeutensa toiselle, myös juridiselle henkilölle.

Tekijänoikeuden syntyminen ei edellytä, että teos olisi julkistettu tai julkaistu. Sen sijaan tekijänoikeuden rajoitukset koskevat ainoastaan julkistettuja tai julkaistuja teoksia. Ennen teoksen julkistamista tekijällä on rajoittamaton oikeus määrätä teoksesta.

Koska tekijällä on yksinoikeus määrätä teoksesta myös muutetussa muodossa, edellyttää teoksen muunnelman tekeminen tekijän suostumuksen. Eri asia on, jos joku lain 4 §:n 2 momentin mukaisesti teosta vapaasti muuttaen saa aikaan uuden ja itsenäisen teoksen. Tällöin ei alkuperäisen teoksen tekijän suostumusta tarvita.

Tekijänoikeuslaissa suojataan myös eräitä tekijänoikeutta lähellä olevia oikeuksia. Lain 49 §:n mukaan luetteloa, taulukkoa, ohjelmaa ja muuta sellaista työtä, johon on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, ei valmistajan suostumuksetta saa jäljentää. Suojaa saa työn valmistaja, jona pidetään sitä juridista tai fyysistä henkilöä, joka taloudellisesti vastaa työstä. Luettelosuoja on jäljentämissuojaa. Luettelon tai sen osan jäljentäminen on siten kiellettyä ilman valmistajan lupaa. Luettelosuojalla on lainvalmistelutöiden mukaan tahdottu suojata erinäisiä tuotteita, joiden aikaansaaminen vaatii tiettyä vaivaa, ammattitaitoa ja pääomaa ja jotka olematta teoksia tekijänoikeudellisessa mielessä kuitenkin ovat niitä lähellä. Luettelosuojan ulottaminen lomakkeisiin on katsottu epätarkoituksenmukaiseksi (komiteanmietintö 1957:5.)

Esitteiden, reseptien, etikettien ja tilauslomakkeen suoja

Lausuntopyynnössä tarkoitettu A Oy:n markkinointiaineisto sisältää mauste-etiketin, reseptejä teko-ohjeineen, korianteria koskevan esitteen, tilauslomakkeen sekä glögin teko-ohjeen ja piparireseptin käsittävän esitteen. Tekijänoikeusneuvosto tarkastelee erikseen kunkin osalta, yltävätkö ne teostasoon.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että mauste-etiketti kokonaisuudessaan saa suojaa kuvataiteen tuotteena. Sen sijaan etiketissä käytetty kirjaintyyppi sellaisenaan ei saa suojaa, koska kirjaimet eivät käytännössä voi saada tekijänoikeussuojaa.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, etteivät reseptit teko-ohjeineen yllä kirjallisen teoksen teostasoon, koska ne eivät ilmaisumuodoltaan ole omaperäisiä.

Korianteria koskevassa esitteessä on melko paljon tietoa korianterista. Tekijänoikeus ei kuitenkaan suojaa tietosisältöä. Koska esitteessä olevat tiedot on ilmaistu yksinkertaisin, luettelonomaisin virkkein, esitteen ilmaisumuotoa ei voi pitää itsenäisenä ja omaperäisenä, joten se ei saa suojaa kirjallisena teoksena, vaikka kirjallisten teosten teostasovaatimus on varsin alhainen. Myös piirustusten teostasovaatimus on käytännössä melko alhainen. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että esitteessä oleva piirustus saa suojaa kuvataiteen tuotteena.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että joulun aikaa varten tehdyssä esitteessä tekijänoikeussuojaa saavat ainoastaan piirustukset kuvataiteen tuotteina. Sen sijaan reseptit ja teko-ohjeet jäävät tekijänoikeussuojan ulkopuolelle.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tilauslomake ei ole muodoltaan itsenäinen ja omaperäinen, joten se ei saa suojaa teoksena. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei lomakkeessa ole myöskään yhdisteltynä lain 49 §:ssä edellytettyä suurta määrää tietoja, joten se ei saa suojaa myöskään lain 49 §:n mukaan.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei edellä oleva aineisto muodosta suojattavaa teoskokonaisuutta. Edellä olevaan viitaten tekijänoikeusneuvosto toteaa, että aineistosta saavat suojaa ainoastaan yksittäiset piirustukset ja etiketti.

Aineiston kopiointi

Tekijänoikeuslain mukaan teoksen kappaleen valmistaminen kuuluu tekijän yksinoikeuden piiriin. Näin ollen A Oy:n tekijänoikeussuojaa saavien piirustusten kopioimiseen tulee saada oikeudenhaltijan suostumus. Teki-

jänoikeusneuvosto toteaa, että A Oy:llä voi olla piirustuksiin ainoastaan siirtyneitä oikeuksia, koska tekijänoikeus syntyy aina luonnolliselle henkilölle. Lausuntopyynnön liitteenä on siirtokirjat, joilla oikeuksia on siirretty A Oy:lle. Siirtokirjojen perusteella ratkeaa missä laajuudessa oikeudet ovat A Oy:lle siirtyneet.

A Oy:n etiketti saa suojaa teoksena, joten kappaleen valmistaminen etiketistä muuttamattomassa tai muutetussa muodossa edellyttää oikeudenhaltijan suostumuksen. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että etiketeissä on väistämättä tiettyjä samankaltaisuuksia, mikä tulee ottaa huomioon arvioitaessa, onko B Oy:n etiketti A Oy:n etiketin muunnelma vai vapaasti muuttaen tehty itsenäinen teos. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei B Oy:n etiketti ole A Oy:n etiketin muunnelma. B Oy ei ole tarvinnut etikettinsä valmistamiseen ja levittämiseen A Oy:n suostumusta.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että esillä olevassa tapauksessa ainoastaan A Oy:n tekijänoikeussuojaa saavia yksittäisiä piirustuksia on kopioitu oikeudenhaltijan lupaa edellyttävällä tavalla. Teoksen kappaleen luvaton valmistaminen voi olla rangaistavaa tekijänoikeuslain 56 tai 56 a §:n mukaan. Luvattomasta valmistamisesta aiheutuvasta korvausvelvollisuudesta säädetään lain 57 §:ssä. Luvattomasta käyttämisestä on suoritettava tekijälle kohtuullinen hyvitys. Hyvitysvelvollisuus seuraa tuottamuksesta riippumatta. Jos käyttäminen tapahtuu tahallisesti tai tuottamuksesta, on hyvityksen lisäksi suoritettava korvaus kaikesta muustakin menetyksestä, kärsimyksestä ja haitasta.

Yhteenveto

A Oy:n aineistosta suojaa saavat ainoastaan etiketti ja piirustukset. B Oy:n etiketti ei ole A Oy:n etiketin muunnelma, joten B Oy ei ole tarvinnut lupaa etikettinsä valmistamiseen. Sen sijaan B Oy:n olisi tullut saada oikeudenhaltijan lupa tekijänoikeudellisesti suojattujen piirustusten kopiointiin.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa lopuksi, että sen toimivaltaan kuuluu antaa lausuntoja ainoastaan tekijänoikeuslainsäädännön soveltamisesta. Tekijänoikeusneuvosto ei siten voi ottaa kantaa siihen, voiko B Oy:n toiminta mahdollisesti loukata A Oy:n oikeuksia jonkin muun lain perusteella.